

LÉLEGZETVÉTEL NÉLKÜL

Sántítani kellett. Most az volt a legfontosabb, hogy sántítson. Apa kihalászott egy botot a sarokból, és a kezébe nyomta.

– A Sándor botja – mondta egy női hang.

Apa nem törődött vele, apa semmivel se törődött. A könyvszekrény mellett állt, bolhaszínű kabátjában, lehetetlenül apró csomóra kötött sáljával. Megforgatta a botot. – Sándor nagyon fog örülni, ha végre előbújik a kocszból.

– Istenem – a nő felnyögött –, egy hónapja lent ül a szenespincében.

A nőt nem lehetett látni. Hol az ablak mellett csúszott el hol az ajtónál kaparászott, majd meg mintha kiment volna a konyhába, de mindig mindenholnan hallani lehetett.

– Gyárfás úr, kérem, meddig tarthat még ez?

Apa vállat vont, aztán a fiúra nézett. – Itt az ideje, hogy induljunk. – Átnyújtotta a botot a fiúnak. – Bicegj, de ne túlságosan feltűnően.

A fiú megfogta a botot, és letette maga mellé a díványra. Aztán szétterpesztette az ujjait, kinyújtotta a lábát. Az üres teáscsészét bámulta, az asztalon. Egy váratlan mozdulattal felállt, arrébb tolta a csészét, aztán megint visszaült.

Kintről rózsaszínű fény emelkedett, de nem világította meg a szobát. Sötétben maradtak a sarkok, a bútorok.

– Nem megyek tovább. – A fiú lehajtotta a fejét, mint aki abban reménykedik, hogy mire fölnezz, apa már nincs a szobában. A kopott szőnyeg volt előtte, de mégis az üres, kiégett remízt látta a ház előtt, a feldőlt, feketedett villamost, a sáros, agyontaposott teret.

– Már annyi helyen voltunk, meg aztán nincs is hová menni. – Ócska, bordó melegítőjében ott ült a díványon, és el se tudta képzelni, hogy valaha is fölálljon. Itt végre ülni lehet, kinyújtózni, belebámulni a levegőbe. Olykor még egy darabka kenyeret, még egy csésze teát is kaphat az ember.

– A németek holnap körülzárják a környéket. – Apa felemelte a botot, könnyedén, elegánsan bicegni kezdett. – Nincs sok időnk.

– Miért zárják körül a környéket? Ki mondta ezt neked? – A fiú lehunyta a szemét. Ebben a pillanatban az volt az érzése, hogy tovább kell menni, hogy mindig tovább kell menni egyik helyről a másikra.

Apa egy pillanatra abbahagyta a bicegést. – Honnan szedtem ezt az alakot! Hogy valaki ilyen nehézkes legyen... akár az anyja.

– Akit kifosztottál. – A fiú még mindig nem nézett fel. – Elvetted a pénzét, eladtad mindenét, aztán kilökted.

Apa körbesántikált. A fény most már lassan kezdte megemelni a szobát. – Így kell sántítani, akkor nem kapnak el útközben.

Nem hallja – gondolta a fiú –, már megint nem hallja, hogy mit mondok. Anya is így beszélt hozzá, de azt se hallotta. – Hirtelen fölnezzett. Az asszonyt látta, ahogy spenótzöld szvetterében apa körül kering.

– Mit mond, Gyárfás úr? Hogy ide jönnek a németek?

Apa, a nő fölött, a fiúra nézett. – Örülnék, ha nem mondanád el életem történetét, anyádat különben is hagyjuk ki a dologból. – A díványra hajította a botot.

A fiú felállt. Mintha egy pillanatig se vitatkozott volna. Állt – kezében a bottal.

– Tudja, hogy a Sándort keresték, hogy mindjárt az első napokban, amikor bejöttek a németek...

– Maradjon a kocszban.

Apa megfogta a hideg radiátorcsövet, mintha valakinek a vállára tenné a kezét, aztán elindult. Mögötte a fiú, furcsa egyenes tartással, mintha nem is sántítania kellene, hanem vakot alakítania. Még a kezét is mereven előretartotta, ahogy kiment az előszobába. Apa ráadta a télikabátját, és közben azt mondta: – Ébredj fel.

Csönd volt az előszobában. Hideg, rosszindulatú csönd. Aztán akárcsak a falon kaparászna valaki.

– Mikor... mikor jönnek ide a házba? – Az asszony apa körül topogott; feje féloldalasan lógott, ahogy a nyilasokról motyogott valamit, meg a férjéről.

Apa kinyitotta az ajtót.

Fénytelen, üres mosoly jelent meg az asszony arcán. Akárcsak vendégeket kísérne ki egy kellemes házi muri után. Megfogta a fiú karját.

– Bújjon vissza. – Apa nem nézett hátra, ahogy elindult a gangon.

A fiú érezte, hogy az asszony még mindig ott áll az ajtóban, és utánuk integet. Visszafordult. Csukott ajtók végig a körfolyosón: Most már el se tudta képzelni, hogy az előbb még egy lakásban ült, teát ivott.

A napfény megvilágította az udvart, hideg, kedvetlen ragyogással ráesett a falakra. A lépcsőházba már semmi se jutott el ebből a fényből. A lépcsők szürkék, porosak. A lift rácsán mintha arcok lógnának – üres tekintetű, halott arcok. A fiú fölneézett, de senkit se lehetett látni. Apa előtte ment a lépcsőn. Ez már legalább a hatodik hely volt, és még meddig? Talán abban a pincében aludt, amikor arra ébredt, hogy valaki megfogja a vállát. Föl se nézett, tudta, hogy apa áll mellette, és azt is tudta, hogy tovább kell menni. Amikor Zuglóban voltak egy családnál, apa megállt mellette, pogácsát rágcsált nem nézett rá, ahogy hangsúlytalanul azt mondta: – Mennünk kell. – De talán most megáll és visszafordul.

A hát könyörtelenül ment előtte. A kapuban aztán megfordult. Szakszerűen végignézte a fiút. Legyintett, kivette a botot a fiú kezéből, egy-két bicegő lépés, majd visszaadta.

– Próbáld meg így.

A fiú egy fagyott göröngyöt piszkált a botjával. A szutykos hólétől ragacsos földet nézte, ahogy megkérdezte:

– Miért jöttél ki Gödöllőre? – Fölemelte a fejét, és valósággal rákiáltott az apjára. – Hogy mertél kijönni?

– Mit beszélsz? – Apa közelebb jött.

A fiú belebámult abba a rózsaszínű arcba. – Nem érted? Egyszerre csak ott voltál Gödöllőn.

– Nem volt pénzem, valahová el kellett mennem.

– Mert anyához már nem lehetett, ő már készen volt. Akkor jöttem én.

– A fiam vagy. – Apa lassan hátrálni kezdett. Úgy nézett, mint aki még mindig nem hiszi el ezt a beszélgetést, mint aki a saját hangjában se hisz. Megfogta a botot a fiú kezében. – Az istenit a fejednek, induljunk már!

– Már az első nap kölcsönkértél. – A fiú akárcsak fiókokat rángatna, hogy régi kacatokat dobáljon ki. – Kölcsön! – Megvetően belerúgott a földbe.

Repülő húzott el fölöttük, alacsonyan, magányosan. A fiú olyan mozdulatot tett, mintha valamire oldalt le akarna vágni, de aztán csak ment apa után. Kicsit bicegett, de aztán erről is elfeledkezett, ahogy beszélt, beszélt.

– Gyöngyi szülei azt mondták, hogy idejön az apja, és azzal kezdi, hogy levág mindenkit.

Valahonnan gépfegyver kattogott. Apa beállt egy tejesüzlet redőnyébe.

– Örülj, hogy nem vetted el azt a lányt.

Egymás mellett álltak a redőnyhöz húzódva, szorosan egymás mellett.

– Bízd rám. – A fiú arca remegett. – Bízd rám, hogy minek örülök, és minek nem. Ezt is el akarod venni tőlem? – Elhallgatott. Mintha valaki megmozdult volna odabent az üzletben.

Apa az utca vége felé kémlelt. – Most másról van szó.

– Miről van szó? Bízd rám, hogy élni akarok-e, vagy pedig...

Kis ablak nyílt a redőnyből. Az ablakban egy bajuszos, lompos arc. – Ne ordítózzanak itt.

Mind a ketten azt az arcot nézték. Alig látszott belőle valami. A bajusz, az ijedt tekintetű szem és a homlok egy darabja.

– Éppen idejönnek ordítózni, amikor figyelik a házat.

– Nyugodjék meg – mondta apa –, egy lelket se lehet látni.

– Félrebeszél... – A bajusz megremegett. – Ott szemben... abban a házban... nyilasok, tegnap jöttek.

Az apa még szorosabban húzódott a redőnyhöz, a fiú az üzlet lépcsőjén kopogott a botjával.

– Ne kopogjon. – A bajuszos a fiúra nézett. Le nem vette tekintetét a fiúról. – Hülye botja van.

A szemben levő ház... Majd kijönnek, gondolta a fiú, lekapcsolnak, és akkor apa már nem jöhet velem.

– Sachticz – hallotta az apa hangját –, mi van Sachticzcal?

– Nem tudom – hallatszott a redőnyből. – Két hete még itt volt a felesége, de azóta őt se láttam.

Beszélgettek, mintha évek óta ismernék egymást.

– Nem igaz. – A fiú még mindig a szemben levő házat bámulta. – A Corvin mozit nem ő építette. Mindenkinek azt szokta mondani, de semmi köze sincs hozzá.

Apa lelépett a lépcsőről, és a fiú elé állt. – Mit tudod te, hogy mit csináltam én!

– Tudom – bólintott a fiú. – Te játszottad a Ben Hurt.

– Ezt nem hallgatom tovább. – A redőny ablaka becsukódott.

Apa keze elindult a falon. Tovább... tovább az utcán.

Nem néz hátra, de hát honnan tudja, hogy követem, hogy utána megyek, hogy nem lépek le valahol? Miért ilyen biztos ebben? Ha hógolyót vághatnék a hátába innen hátulról... – Botjával a züllött, piszkoszínű havat piszkálgatta, ahogy ment az apa után.

– Hol voltál, amikor temették? – ott állt az apa előtt, botját belefúrta a hóba.

Apa nem állt meg. Fejét lógatta, és mintha el akarna csúszni a fal mellett. Derűsen csillogott a tekintete, ahogy aztán végül is megállt, és a fiúra nézett. – Miféle temetésen? – Alig észrevehetően felvonta a vállát.

– Anya temetésén. – A fiú közelebb lépett hozzá, belebámult az arcába.

Apa tekintetéből nem tűnt el a derűs csillogás. – Ó, bizony – mondta, mintha egy távoli, kedves ismerőséről beszélne. – Szegényke, itthagyt bennünket.

– De te hol voltál? – A fiú mozdulatlanul állt. – Akkor is azzal a nővel, akivel, aki miatt...?

– Beteg vagy. – A fejét ingatta, végtelen sajnálkozással nézett a fiúra.

A hó fekete volt körülöttük, fekete és kormos, helyenként üszkös fadarabok meredtek elő a kupacokból, és hamu, hamu végigszórva mindenfelé.

– Vagy már attól a nőtől is elszedtél mindent? – Elcsuklott a hangja. – Apa, én nem megyek veled tovább. – Ezt már szinte hangtalanul mondta, reszketett a szája, mintha belső láz rázná. – Ha tudnád, hogy várt, egy szóval se említette, de én tudtam, hogy rád gondol.

– Szegényke. – Apa egy pillanatra összekulcsolta a kezét, aztán elfordította a fejét. – Menj tovább.

A fiú még mindig apát nézte, de azért látta azt a kis csoportot az utca közepén. Elöl és hátul fegyveresek, középen asszonyok gyerekekkel, csomagokkal.

– A keksz elgurult – mondta valaki éneklő, távoli hangon.

Csönd lett. Ők ketten, az apa és a fiú, továbbmentek.

– Sántíts – mondta apa. – Sántítanod kell.

Egymás mellett mentek, egy szót se szóltak.

– A ház – szólalt meg a fiú –, emlékszel a házra? Azt ígérted, hogy építtetsz anyának egy házat. Ez már akkor volt, amikor otthagytad, legalább ne mondtad volna, hogy épül az a ház, legalább ne ment volna ki oda. – Elhallgatott, majd azt mondta: – Kecskék egy üres telken.

– Ne hidd, hogy nem volt szándékomban.

– Szándékodban! – Oldalt fordult. Üres, fekete kapualj, összekoszolt kővel. Az udvar mélyén egy emelet rácsa. Valaki végigszaladt a folyosón fázós, rémült léptekkel, aztán eltűnt a hátsó lépcsőházban.

– Mit báméskodsz? – Apa megfogta a karját, és vitte tovább. – Azt hiszed, ráérünk ilyesmire.

– Miért nem érünk rá? – A fiú akárcsak álomból ébredt volna.

És akkor az utca túlsó végén meglátta a frontot. Nagyon jól látta azokat az embereket az összedobált kövek mögött. Néhányan ráhasaltak a barikádra néhányan meg csak ácsorogtak.

Az a háború. Ha elérjük a túlsó sarkot, megint nincs semmi, csak csönd van meg hó, meg üres, elhagyott házak.

– Villamosmegálló volt ott? – A fiú a barikád felé mutatott. Állt, rádőlt a botra.

A barikádnál mozgás támadt, mintha észrevették volna őket. Néhány lépés, és megint üres, behavazott az utca. De most már nem lehetett mozdulni.

Két karszalagos férfi állt apa mellett. Két fekete egyenruhás férfi, nyilaskeresztes karszalaggal.

– Tudjuk, mi a kötelességünk. – Apa megkövült arccal mosolygott. – Csak előbb egy kicsit összedrótozzák a fiút a kórházban.

A fiú magára maradt.

Apát elvitték a karszalagosok. A túlsó oldalon mentek, de mégis valami irtózatosságot érzett. Ő meg belenőtt a földbe a botjával. Egy nő szaladt el mellette, sálba csavart lábassal.

– Reggel óta étel nélkül vannak! – kiáltotta a fiú felé.

Apa bement egy kapualjba a karszalagosokkal. Ezt nem ússza meg. A barikádra ételt visznek, meleg levest, az ember leül a köre, és kap a levesből.

– Én vittem be a menzára.

A front eltűnt, és ők ketten apával megint egy kihalt utcán mentek. Apa az egyik karszalagosról beszélt, akit valamikor bevitt az egyetem menzájára. – Én alapítottam a menzát, csak később kivették a kezemből.

– Te alapítottad! – A fiú a falhoz dőlt, nem, ezt nem lehet tovább...

– Lényegtelen. – Apa felvonta vállát.

A fiú a szürke falat nézte. Az ablak párkánya kilyukadt. Golyó fúrta át? Szegényes, elhagyatott volt ez a lyukas ablakpárkány. Az ablak meg nyitva, mintha a lakó szellőztetne, mintha odabent azt mondta volna valaki: menjetek ki a konyhába, kereszthuzatot csinálók.

– Nem tudom, miről beszélsz.

A vasúti aluljárón vonultak át.

Apa megállt, az egyik vasoszlophoz dőlt, mintha szivarra akarna gyújtani. – Igazán nem tudom, miről beszélsz.

– Nagyon is jól tudod. – A fiú közelebb lépett hozzá. Úgy érezte, hogy végig az egész úton erről beszélt, hogy nem is tud másról beszélni. – Vagy talán nem volt fenn nálad abban a szállodában?

Apa vállat vont, és most csakugyan szivarra gyújtott. Elmerengve nézte a füstkarikákat. – Nem, azt nem mondom.

– A szülei kidobtak, éppen miattad, mert akinek ilyen apja van... ő se akart velem találkozni. – Elakadt, maga elé meredt. – Egy ideig még találkoztunk, aztán egyszerre vége volt. Keress valaki mást, aki levágja a körmödet, mondta, és nem jött fel többet.

– Még mindig nem tudod levágni?

– Hagyd ezt a hülyeséget! – Úgy járkált apa körül, mintha oda akarná kötözni az oszlophoz.

– Nem szeretted veled lefeküdni. – Apa elmozdult az oszloptól, megigazította a fiú kezében a botot.

– És veled igen?! – A fiú arrább ugrott. Egy biciklista suhant el mellette. Utánanézett. A biciklista nem jött ki az aluljáróból, eltűnt, szétszlott a homályban.

A fiú megint az apja körül keringett, és mondta, mondta a magáét. – Filmhez viszed! Azt ígérted, hogy beviszed a filmhez, de hát milyen filmhez...

– Produkció indult.

– Neked!...

Az alagút megrázkódott. Tehergépkocsi húzott el fáradtan, sárosan.

Apa egy mozdulatot tett, mintha meg akarná állítani a kocsit, hogy fölkapaszkodjon, majd azt mondta: – Nem tudtál neki örömet szerezni.

– Mert mindig rád kellett gondolnom! Hogy jössz, és pénzt kérsz, vagy valami mást, akárhol voltam, mindig utánam jöttél.

Kiabált, de nem hallotta a hangját.

A híd rázkódni kezdett, mintha odafent egy kocsikaraván vonulna át. Egy dübörgésben álltak. A fiú már végképp nem hallotta a hangját, ahogy megsüketülve kiabálta.

– Mit akarsz még tőlem?!

Egy szürke arc rohant el mellettük. – Repülők!

Zúgott a levegő, és ők ebben az időtlen zúgásban álltak.

– Gyerünk!

– Hagyjál!

A fiú fölemelte a botját.

Apa elkapta oldalról, átnyalábolta. A másik oldalról meg mintha valaki más fogta volna. Talán többen is vitték, ahogy átrohantak az aluljárón.

Nagy, üres terem.

A fiú egy huzatlan kórházi ágyon feküdt. A párnába fúrta a fejét. Nem akart fölnézni, nem akarta hallani azt a hangot.

– Mindjárt hozok levest, már elintéztem a konyhán.